

Opgroeien tot wereldburger

Merel Boon (1974) is lerares in de middenbouw van de vrijeschool in Den Haag. Intercultureel onderwijs heeft haar speciale belangstelling. Haar vraag daarbij is: hoe kun je kinderen goed voorbereiden op het wereldburger zijn? 'Het gaat niet om een uurtje kringgesprek. Je moet kinderen voorleven dat je rijker wordt van "veelkleurigheid".'

Marianne de Nooij

In een warm nest in Bussum werd Merel Boon geboren als oudste dochter van een fysiotherapeut en een beeldhouwster. Doordat haar ouders praktijk en atelier aan huis hadden, waren ze vaak allebei thuis. Na verschillende verhuizingen en (reguliere) scholen kwam ze terecht op de vrijeschool in Wageningen, waar ze de derde tot en met de zevende klas doorliep. Haar bovenbouwtijd bracht ze door in Nijmegen.

'Ik heb een heerlijke tijd gehad op de vrijeschool, maar aan het eind van de twaalfde klas was ik niet meer enthousiast. Ik wilde geen havo- of vwo-examen doen, ik wist gewoon niet wat ik ermee wilde. Na een Open Dag op Hogeschool Helicon wist ik zeker dat ik geen juf wilde worden, maar ik wilde wél daar gaan studeren. Vanuit de Hogeschool zeiden ze (ik was toen 19): "Ga eerst maar eens twee jaar wat anders doen en kom dan maar terug om het 21+ toelatingsexamen te doen." Ik ben toen in de horeca gaan werken, veel nachtwerk, een mooi leven. En om Frans te leren heb ik een jaar als au pair gewerkt in een gezin met twee kinderen in Brussel. Toen ik 21 was deed ik het toelatingsexamen, werd aangenomen en verhuisde van Brussel naar Zeist. Ik vond het heerlijk om daar te zijn, maar nog steeds wilde ik geen juf worden. Dat veranderde toen ik stage ging lopen. Wat betekenen andere culturen voor de vrijeschool, wat geeft dat voor meerwaarde aan het onderwijs? Dat werd voor mij een belangrijke vraag. Ik wilde onderzoeken wat de universele waarden van het vrijeschoolonderwijs zijn en ben daarna ook stage gaan lopen in de townships van Johannesburg, in Soweto en Alexandra. Ik deed daar toneel in de zevende klas en gaf vaklessen. Claartje Wijnbergh en Truus Geraets, met wie ik daar optrok, leefden mij het unieke van het leerplan permanent voor, dat was ongelooflijk waardevol. De vrijeschool is in zichzelf multicultureel, veel meer dan ik tot dan toe had beseft.'

Veelkleurigheid

'Terug op Hogeschool Helicon moest ik in het vierde jaar mijn scriptie gaan schrijven. Ik heb me de vraag gesteld: kan het interculturele onderwijs een betere plaats krijgen binnen het vrijeschoolleerplan? Ik kwam steeds meer mensen tegen die met dit onderwerp bezig waren en ik stapte in de interculturele werkgroep van Maarten Ploeger (Geert Groote School Amsterdam). Aan het eind van mijn scriptie kwam ik er achter: intercultureel onderwijs is niet een vak op het lesrooster, maar het is je levenshouding in alle vakken die je geeft. Dat heeft een meerwaarde, het verrijkt wat je doet. Toen de scriptie af was dacht ik: ja, dit is het, kinderen helpen opgroeien tot wereldburger!'

'Evenals mijn andere stages deed ik mijn afstudeerstage in Den Haag. Ik kreeg daar zo veel mogelijkheden om mijn ideeën vorm te geven, dat ik daar graag wilde gaan werken. In 1999 kreeg ik een zesde klas en ik ging deelnemen aan een interculturele werkgroep van ouders en leraren. Hoe kun je kinderen goed voorbereiden op het wereldburger zijn, hoe kun je ze die "veelkleurigheid" meegeven? Het gaat niet om een uurtje kringgesprek en dat was het dan. Je moet de kinderen voorleven dat je een rijker mens wordt van veelkleurigheid, als leraar moet je je scholen in het openstaan voor diversiteit. In de

kleuterschool gaat het daarbij natuurlijk om andere dingen dan in de onder-, midden- of bovenbouw. Over de hele wereld zingen we met kleine kinderen liedjes waarin oude wijsheden verborgen zitten. Ook broodbakken is iets universeels, het Turkse brood, de matze, allemaal beelden van brood die in de kleuterklas een plek kunnen hebben. Poppen uit Afrika, lappen uit India. En in alle culturen zijn de wezenlijke aspecten van het leven terug te vinden in hun sprookjes. De vrijeschool is, met name in de onderbouw, een "verhalenschool" bij uitstek. "Verhalen zijn zielenbouwers", zoals men in de vrijeschool zegt. Nederlandse verhalen scheppen Nederlandse zielen, wereldverhalen scheppen zielen van wereldburgers.

Zonder je eigen identiteit en cultuur als primaire identificatiebron te ontkennen, kan er in de onderlaag bij het kind toch een gevoel ontstaan: dit andere is me allemaal niet vreemd. In de vierde klas wordt vaak gecorrespondeerd met een klas van een vrijeschool elders in Nederland. In Den Haag deed een klas dat met een school in de multi-etnische Schilderswijk in hun eigen stad. Daar kunnen kleurrijke ontmoetingen uit ontstaan. In de zesde klas vertel je over de Romeinen en de kruistochten. Je kunt dat vanuit het gezichtspunt van de christenen doen, je kunt daarnaast ook vertellen hoe de toenmalige inwoners van Jeruzalem het destijds hebben ervaren dat die Romeinen en kruisvaarders binnenvielen. Dingen van meerdere kanten belichten kan in elke leeftijdsfase. Het helpt de leerling om in de bovenbouw tot een eigen oordeelsvorming te komen.'

'Het gaat er mij als leraar om telkens weer opnieuw te kijken: hoe kan ik ons onderwijs nieuw maken? Veel inhouden zijn tot vorm geworden, ontwikkelingsstof is lesstof geworden. Bij elke periode moet je weer opnieuw bedenken: waarom wil ik dit met deze klas, hoe wil ik dat voor deze kinderen, in deze tijd, in deze wereld in een vorm gieten? De vorm kun je telkens weer nieuw maken. Je moet dingen durven loslaten, vrijeschoolonderwijs is in zichzelf al intercultureel. Ik geef nu een module "Intercultureel onderwijs" op Helicon. Ik leer daar zelf minstens zoveel van als de studenten. Voor de vierdejaars studenten heb ik een reader geschreven. Ik wilde mijn ideeën op papier zetten en lesmateriaal ontwikkelen. Je brengt het dan tot een punt in jezelf, in je kern, om van daaruit weer nieuwe dingen te laten ontstaan.'

De meerwaarde van het universele

'Ik ben zelf niet opgevoed in een bepaalde religieuze traditie, ik ben ook niet gedoopt. Als ik in een dienst van De Christengemeenschap kom, dan voel ik: dit klopt. Maar dit gevoel heb ik ook als ik in een moskee kom. Toen ik met een zesde klas een moskee bezocht, mochten we overal kijken. De imam die ons vergezelde was heel open, ik groeide aan hoe hij vertelde wat zijn geloof voor hem betekende. In een andere klas had ik een leerlinge die de bat mitzwa deed. Zo'n dienst in een synagoge vind ik heel rijk. En even zo goed ga ik naar een kerstnachtdienst in de Domkerk in Utrecht. Er is iets universeels wat meerwaarde geeft aan ons bestaan op aarde. De herdenking van de gestorvenen op de jaarvergadering van de Antroposofische Vereniging betekent ook veel voor mij. En gisteren zag ik een kind van een dag oud. Daar beleef ik veel meer aan dan alleen dat lichaampje; de engelen zijn dan nog wel heel erg dichtbij. Er zijn zo veel inspirerende mensen in de wereld. Antroposofie en vrijeschoolonderwijs zijn ontstaan in Duitsland, midden in de Europese christelijke cultuur. Als je de Christusimpuls tot vorm maakt, dan wordt het christendom. Haal je het dogma er uit en plaats je de mensenliefde centraal, dan is de Christusimpuls voor iedere mens uit elke cultuurstroming te begrijpen. Mensenliefde is een ontwikkelingskracht vol vrijheid in het gebied van de ontmoeting van mens tot mens. Op een vrijeschool werkt het niet om de dingen te doen "omdat we dat hier nou eenmaal altijd zo doen". Als je hetzelfde doet, maar dan helemaal vanuit jezelf, dan kun je het iedereen uitleggen.'

Door de vorm heen kijken

'In maart 2003 ben ik lid geworden van de Antroposofische Vereniging. In 2001 zat ik in een projectgroep van de vereniging: "Antroposofie en de multiculturele samenleving". De

vraagstelling was: wat kan de Antroposofische Vereniging betekenen voor de multiculturele samenleving? Ik kon daar niet zoveel mee. Mijn vraag is: wat kan de multiculturele samenleving betekenen voor de antroposofie en de Antroposofische Vereniging? Ik liep, en loop nog steeds, erg tegen gestolde vormen aan. We weten het hier allemaal zo goed. En zo viel ik in mijn eigen valkuil, ik keek meer naar de vorm dan naar de inhoud van de Antroposofische Vereniging in Nederland. Iemand zei: "Kijk eens door die vorm heen, wat kan jij voor die vereniging betekenen?" Ik ging op zoek en kwam tot de kern, een idealisme waarvan ik voelde: dit wil ik ook, daar kan ik me in vinden. Ik heb er vier jaar over gedaan om de stap naar het lidmaatschap te zetten. Nu ben ik terechtgekomen in een stroomversnelling van ontmoetingen en kom met delen van de vereniging in aanraking waarvan ik daarvoor nog geen notie had. Dat is voor mij heel waardevol. Wat Steiner als impuls heeft neergezet is echt een inspiratiebron. Je kunt je er in verdiepen hoe hij het heeft gezegd, maar bij mij volgt dan meteen: hoe maak ik dit helemaal van mij, hoe kan ik mij als mens daaraan ontwikkelen, en niet: hoe kan ik hier zo veel mogelijk over te weten komen? Maar ook van mensen die na Steiner hebben geleefd en met de antroposofie hun eigen idealen hebben verwezenlijkt, word ik enthousiast. Ik heb niet zo de discipline om te gaan zitten (te lezen, studeren, mediteren). In het leven zélf probeer ik wakker te zijn voor wat er nodig is en dat wil ik dan wel verdiepen via studie en meditatie. Ik sta er middenin, anticiperend op wat er op me af komt. Tegelijk ben ik vaak ook heel onzeker over wat ik doe. Ik ben nieuwsgierig naar hoe zich dit allemaal verder zal gaan ontwikkelen.'

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 66, September 2003

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl